

Dyslexieprotocol

Maart 2015

Inhoudsopgave

Definitie	4
Kenmerken.....	5
Signalering en begeleiding (Masterplan Dyslexie)	7
Voorwaarden vergoeding uit de basisverzekering (bron: RID):.....	9
Aanpassingen leerlingen met een dyslexieverklaring	10
Het afnemen van toetsen bij leerlingen met dyslexie.....	12
Bijlage 1: format leerlingdossier dyslexie	16
Bijlage 2: checklist kenmerken dyslexie voor ouders.....	28
Bijlage 3: voorbeeld + uitleg 0-meting en follow-up meting	34
Bijlage 4: informatie ouders (op website)	35

Definitie

"Dyslexie is een stoornis die gekenmerkt wordt door hardnekkige problemen in de automatisering van de woordidentificatie (lezen en/of schriftbeeldvorming (spellen))"

Dit houdt in dat de problemen resistent zijn tegen planmatige, systematische en taakgerichte hulp door de leerkracht en de remedial teacher (en/of logopediste/enz). Een belangrijke implicatie is dat voor de vaststelling van dyslexie niet kan worden volstaan met een eenmalige testafname. Eveneens moet zijn aangetoond dat na vroegtijdige onderkenning en een periode van een planmatig opgezette behandeling het automatiseringsprobleem zich blijft voordoen. Een behandelingsperiode van een half jaar lijkt een minimaal noodzakelijk termijn om de hardnekkigheid van lees- en spellingproblemen te kunnen vaststellen.

Dyslexie is een handicap die iedereen kan treffen. Dyslexie betekent letterlijk niet kunnen lezen. Het is een ernstige beperking bij het lezen en spellen van taal. Kinderen met dyslexie herkennen woorden niet op dezelfde snelheid als hun leeftijdsgenootjes. Voor een kind met dyslexie is het moeilijk om letters direct als klanken te herkennen. Daardoor is het moeilijk om van die letters één woord te maken en om van alle woorden een vloeiende, logische zin te maken.

Dyslexie is aangeboren en onafhankelijk van intelligentie. Het kan de schoolprestaties ernstig belemmeren waardoor kinderen met dyslexie op school vaak onder hun niveau presteren. Bij een vroegtijdige diagnose en, indien noodzakelijk behandeling van dyslexie, kunnen kinderen een aanvaardbaar niveau van technisch lezen, spellen en schrijven bereiken.

Kenmerken

Voor school/onderbouw

- Erfelijkheid speelt een grote rol: als 1 ouder dyslexie heeft, heeft het kind 40-50% kans om ook dyslexie te hebben. Bij twee ouders met dyslexie is de kans 80%. Als er nergens in de familie dyslexie zit (dus ook opa's, oma's, ooms of tantes) is de kans erg klein dat het kind wel dyslexie heeft.
- Het kind is later in de ontwikkeling met kruipen en lopen.
- Later beginnen met praten.
- Spraakontwikkeling gaat trager dan leeftijdsgenootjes.
- Zowel de grove als de fijne motoriek blijven achter ten opzichte van leeftijdsgenootjes: dit blijft bij veel dyslectische kinderen hun hele leven minder secuur dan niet-dyslectische mensen.
- Moeite met het correct vasthouden en omgaan van bestek.
- Knutselen gaat erg slordig: veel moeite om bijvoorbeeld recht over een getekende lijn te knippen
- Minder secuur en slordiger werken bij knutselen, knippen en plakken
- Moeite met het schrijven van de eigen naam
- Veel kinderen met dyslexie zijn een ster in het schrijven van 'spiegelschrift': een omgedraaide S, de letter N met een verkeerde diagonale balk etc.

Groep 3 t/m 8:

- Slechte beheersing alfabet (a, b, c, eh?)
- Duur lang voor een letter wordt herkend
- Slecht leesbaar handschrift
- Moeilijk omgaan met pennen, vooral schrijven met vulpen is een drama
- Ondanks eindeloze oefeningen toch slechte score bij dictees
- Blijven schrijven in spiegelschrift
- Omdraaien klanken: b en d, 6 en 9, q en p etc
- Spelfouten maken tijdens het overschrijven ('fis' in plaats van 'vis')
- Snel moe na het lezen.
- Weinig concentratie bij het lezen.
- Zelfde tekst steeds opnieuw lezen.
- Lettertjes dansen/wiebelen.
- Hoofdpijn.
- Vage oogklachten die een opticien niet echt kan bevestigen
- Last van fel licht bij het lezen.
- Voorlezen gaat hikkend en stotterend.
- Na het voorlezen geen idee wat ze nu eigenlijk gelezen hebben.
- Slechte herkenning klanken (eu en ui, oe en ou etc).
- Door elkaar halen als 'dorp' en 'drop'
- Links en rechts niet uit elkaar kunnen houden.
- Moeite met analoge klok leren kijken (met wijzers).
- Moeite met tafels leren, en andere logische reeksen.
- Erg onzeker over prestaties, laag zelfbeeld, denken dat ze dom zijn.

- Bij gym onhandig door slechte motoriek: bang voor bal, slecht evenwicht.

Signalering en begeleiding (Masterplan Dyslexie)

Door de invoering van de vergoeding van diagnostiek en behandeling van ernstige dyslexie moeten we ons als school aan de volgende stappen houden. Er zijn drie meetmomenten. Tussen eind groep 3 en midden groep 4 mag geen meting afgenomen worden. Mocht een leerling een III score halen op de DMT/spelling-cito en je vermoedt dyslexie, dan kun je tussentijds een BRUS/PI-dictee afnemen.

Meetmoment 1: CITO spelling/DMT/Avi eind groep 3 (juni)

Interventie: (3 maanden)

Uitvoering handelingsplan (in of buiten groep)

Meetmoment 2: Cito spelling/DMT/AVI midden groep 4 (januari/februari)

Lkr/RT-er/coördinator evalueren het handelingsplan. Ook eventuele nieuwe toetsgegevens (cito) worden besproken.

Afname follow-up lezen en spellen

Interventie 2 (3 maanden)

Uitvoering handelingsplan (in of buiten groep)

Meetmoment 3: meting lezen en spellen door coordinator

Deze neemt een 0-meting lezen/spellen af: Deze bestaat uit de onderdelen:

- Brus een-minuut-toets (EMT)
- Klepel (onzinwoorden, 2 minuten)
- AVI-kaarten (tot frustratniveau)
- PI-dictee (tot meer dan 8 fouten per blok)

De coördinator schrijft analyse van de afgenomen toetsen. Deze worden besproken met leerkrachten. De leerkrachten stellen i.o met de RT-er een handelingsplan op. De leerkracht bespreekt de resultaten met ouders. Ook wordt het handelingsplan geëvalueerd.

Alle gegevens worden bijgehouden in een leerling-dossier (zie bijlage). De coördinator neemt contact op met het HCO om leerling-dossier te bespreken. Op basis van het leerling-dossier stelt de school in samenwerking met de ouders een onderbouwde motivering op voor vermoeden van (ernstige) dyslexie. Leerling wordt aangemeld bij ONL (Onderwijszorg Nederland). Wanneer de leerling niet in aanmerking komt voor ONL, kan er toch besloten worden een regulier dyslexie-onderzoek te laten afnemen. Deze gaat altijd gepaard met een intelligentietest.

De 0-meting kan pas worden afgenomen na 10 maanden onderwijs. Dit betekent dat de verklaring op zijn vroegst in groep 4 kan worden verkregen. Bij vroege signalering (onderbouw/groep 3) kunnen ouders de kenmerkenlijst

invullen. Deze kinderen krijgen in de groep dezelfde hulp als kinderen met een diagnose.

Voorwaarden vergoeding uit de basisverzekering (bron: RID):

Vergoede diagnostiek

Diagnostiek wordt onder voorwaarden vergoed vanuit de basisverzekering door de zorgverzekeraar van de ouder. Tijdens de pre-intake wordt getoetst of uw kind in aanmerking komt voor vergoede diagnostiek. Deze pre-intake is kosteloos. Ook als blijkt dat uw kind niet in aanmerking komt voor vergoed onderzoek. Een verwijzing van de schoolarts of huisarts is niet meer noodzakelijk.

- Leeftijdgrens 7 tot 13 jaar:
Onderzoek wordt vergoed bij kinderen die op 1 januari 2013 nog geen 13 jaar zijn en het basisonderwijs volgen;
- Het effect van begeleiding op school:
De school biedt eerst minimaal 3 maanden (3 keer à 20 minuten per week) extra begeleiding met een betrouwbare methode. Als er geen of te weinig vooruitgang is behaald, komt u in aanmerking voor vergoed onderzoek;
- De ernst van de lees- en spellingproblemen:
Op school moeten de leesprestaties van het kind E-scores zijn (bij de zwakste 10%). Ook mogen de leesprestaties D-scores zijn (bij de laagste 16%), maar dan moeten de spellingprestaties E-scores zijn (bij de zwakste 10%);
- Andere problematiek:
Als er sprake is van een andere problematiek (co-morbiditeit), dan moet deze problematiek onder controle zijn, zodat deze het onderzoek en de behandeling niet beïnvloedt. Bij vragen hierover kunt u contact opnemen met ons.

Vergoede behandeling

Behandeling wordt onder voorwaarden vergoed vanuit de basisverzekering door de zorgverzekeraar van de ouder:

- Leeftijdgrens 7 tot 13 jaar:
Behandeling wordt vergoed bij kinderen die op 1 januari 2013 nog geen 13 jaar zijn en het basisonderwijs volgen;
- De ernst van de lees- en spellingproblemen:
De leesprestaties van het kind moeten E-scores zijn (bij de zwakste 10%). Ook mogen de leesprestaties D-scores zijn (bij de laagste 16%), maar dan moeten de spellingprestaties E-scores zijn (bij de zwakste 10%);
- Andere problematiek:
Als er sprake is van een andere problematiek (co-morbiditeit), dan moet deze problematiek onder controle zijn, zodat deze het onderzoek en de behandeling niet beïnvloedt. Er moet worden uitgesloten dat

gedrags- en/of sociaal-emotionele problemen belemmerend zijn voor de diagnostiek van dyslexie. Dit kan worden aangetoond door een schriftelijke verklaring van een specialist. Als er (nog) geen stoornis is vastgesteld terwijl er wel signalen naar voren komen, moet de school en de ouders een gedragsvragenlijst (SEV) invullen.

- Op de dyslexie indicatoren vallen minimaal 2 testprestaties in de laagste 10%:

letter-klankkoppeling: *nauwkeurigheid/ snelheid*

klankverwerking: *nauwkeurigheid /snelheid*

snel benoemen: *letters: snelheid*

cijfers: snelheid

- Geen alternatieve verklaringen en positief behandeladvies
Wanneer er geen andere verklaringen voor de lees- en spellingproblemen zijn en de onderzoeker geeft een positief behandeladvies, dan wordt behandeling vergoed. Het behandeladvies is onder andere afhankelijk van de motivatie van zowel de ouder als het kind.

Aanpassingen leerlingen met een dyslexieverklaring

Hulpmiddelen en compensatiestrategieën bij lezen

- De leerling heeft een keuze in boeken die qua inhoud aansluiten bij de leeftijd en interesses van de leerling, maar die qua technisch niveau vereenvoudigd zijn (vb Zoeklicht)
- Audio-opname van een boek beluisteren
- Leerlingen mogen gebruik maken van Kurzweill
- Leerling krijgt extra leestijd bij zaakvakken
- Leestaken voor de zaakvakken worden verlicht: minder pagina's of worden voorgelezen
- Leerlingen met een dyslexieverklaring krijgen, op verzoek, de CITO toetsen op A3 formaat en deze worden voorgelezen.
- De leerling maakt de Cito-toetsen begrijpend lezen; de Entree- en Eindtoets m.b.v. cd/computer (HYPERLINK "<http://www.citogroep.nl>" www.citogroep.nl)
- DMT: op rapport wordt het aantal goed gelezen woorden vermeld (dus geen cito-cijfer)
- Hulpmiddelen en compensatiestrategieën bij spelling:
 - De huidige spellingmethode biedt veel extra ondersteuning voor spellingproblemen/dyslecten (zie www.malmberg.nl/taalactief)
 - leerling krijgt extra hulp bij het schrijven van verhalen/verslagen/werkstukken
 - spellingfouten worden zoveel mogelijk genegeerd onder de voorwaarde dat de leerling woorden waarvan hij de spelling niet kent zoveel mogelijk klankzuiver schrijft
 - spelfouten worden gedifferentieerd beoordeeld (alleen fouten van een bepaalde categorie tellen mee)
 - schrijftaak wordt verlicht
 - aantal oefeningen wordt beperkt.
 - Extra tijd voor schrijftaken
 - Leerling mag alle hulpmiddelen gebruik die leiden tot minder spellingfouten (woordenboek, computer met spellingcontrole).
 - Leerling wordt bij bepaalde vakonderdelen mondeling overhoord (bijv. topo)
 - Dictees waarbij van te voren al vaststaat dat de leerlingen veel fouten gaat maken, maakt de leerling niet. Eventueel krijgt hij daarvoor in de plaats een dictee dat is afgestemd op zijn niveau.

Het afnemen van toetsen bij leerlingen met dyslexie

Wanneer kunt u nu welke hulpmiddelen of aanpassingen inzetten bij leerlingen met dyslexie, zonder dat de resultaten te sterk beïnvloed worden?

Advies van Cito

Het advies van Cito voor aanpassingen voor leerlingen met dyslexie is in lijn met de algemene richtlijn die Cito hanteert voor het gebruik van hulpmiddelen en aanpassingen bij toetsen. In principe adviseren wij om alle leerlingen de toetsen onder dezelfde omstandigheden te laten maken en dus de voorgeschreven afname-instructies te volgen. Dit in verband met de vergelijkbaarheid van de resultaten van leerlingen met die van anderen in hun groep en de normgroep. Er kunnen omstandigheden zijn die het noodzakelijk maken om toch bepaalde aanpassingen te doen of hulpmiddelen toe te staan. De vragen die u bij elke aanpassing moet stellen, zijn: "Meet de toets nog steeds wat hij moet meten?" en "Leidt de aanpassing tot overcompensatie, waardoor de leerling bevoordeeld wordt ten opzichte van andere leerlingen?"

Hulpmiddelen en aanpassingen bij de LVS-toetsen

Hulpmiddelen

Een groot deel van de LVS-toetsen is zowel in een papieren als in een digitale versie beschikbaar. De digitale toetsen Rekenen-Wiskunde, Studievaardigheden, Woordenschat en Spelling beschikken over auditieve ondersteuning. U zou ervoor kunnen kiezen om de papieren variant van deze toetsen ook in de hogere groepen voor te lezen, zoals dat standaard gebeurt bij de toetsen voor groep 3 en 4. Het heeft echter de voorkeur om bij deze leerlingen de toetsen digitaal af te nemen om te voorkomen dat u bijvoorbeeld door uw stemgebruik de leerlingen onbewust hints geeft.

Aanpassingen: welke mogelijkheden hebt u?

- Algemeen
 - Extra afnametijd (met uitzondering van de toetsen op het gebied van technisch lezen)
 - Toets in meerdere delen afnemen (met uitzondering van de toetsen op gebied van technisch lezen)
 - Vergroten van de teksten van A4 naar A3

- Spelling

– In groep 4 en 5 kan ervoor gekozen worden om standaard – dus ongeacht de toetsscore op de startmodule – vervolgmodule 1 (dictee) af te nemen bij leerlingen met dyslexie in plaats van vervolgmodule 2 (meerkeuze).

- Begrijpend lezen

– Het is altijd toegestaan om de leerling een toets van een lager niveau aan te bieden, het zogenoemde ‘toetsen op maat’. Daarmee zorgt u ervoor dat de leerling met dyslexie niet een te moeilijke toets hoeft te maken én dat u van die leerling nauwkeurige toetsresultaten krijgt.

– In uitzonderlijke gevallen kunt u ervoor kiezen om een leerling met ernstige leesproblemen voorafgaand aan de toetsafname de teksten zelf alvast door laten lezen, bij voorkeur op dezelfde dag als waarop de toets wordt afgenomen. De betreffende leerling mag de bijbehorende opgaven niet zien en de teksten mogen uiteraard niet worden nabesproken.

Waarom zijn er geen toepassingen toegestaan bij de toetsen Technisch lezen, AVI en DMT?

Omdat juist achterblijvende prestaties op deze toetsen een signaal zijn dat mogelijk sprake is van dyslexie. De toetsen zijn bedoeld om de technische leesvaardigheid van leerlingen in kaart te brengen: hoe vlot en nauwkeurig kunnen ze een geschreven woord of tekst ontsleutelen?

Hulpmiddelen en aanpassingen bij de Entreetoets en de Eindtoets
Basisonderwijs

Hulpmiddelen

- Gesproken versie op cd of daisy-cd
- Kurzweilversie, voor leerlingen met minimaal een half jaar ervaring met deze software
- Vergrote versie van de opgavenboekjes (A3 formaat)
- Zwart-wit versie, om ervoor te zorgen dat leerlingen door de kleuren niet afgeleid worden

Aanpassingen

- Extra afnametijd
- Gebruik van een markeerstift

Waarom is er wel een auditieve versie van Begrijpend lezen beschikbaar bij de Eindtoets en de Entreetoets en niet bij de LVS-toetsen Begrijpend lezen?

Hier hebben wij voor gekozen omdat de doelen van deze toetsen verschillend zijn. Het doel van de LVS-toetsen is vaststellen hoe goed kinderen geschreven teksten kunnen begrijpen om op basis daarvan het onderwijsaanbod beter af te stemmen. Als u de toetsen zou voorlezen, meet de toets niet meer zuiver begrijpend lezen, maar iets wat het midden houdt tussen begrijpend lezen en begrijpend luisteren. Wij adviseren om leerlingen met dyslexie naast de toets Begrijpend lezen – die niet wordt voorgelezen – ook de toets Begrijpend luisteren te laten maken. Door de prestaties op beide toetsen met elkaar te vergelijken, krijgt u informatie over de begripsvaardigheid van de leerling: maakt hij de toets Begrijpend lezen niet goed vanwege zijn dyslexie of omdat zijn begripsvaardigheid in het algemeen onder het gemiddelde ligt? De belangrijkste functie van de Eindtoets Basisonderwijs is het geven van een onafhankelijk advies voor het best passende brugklatype in het voortgezet onderwijs. Omdat leerlingen met een dyslexieverklaring in het voortgezet onderwijs veelal gebruikmaken van hulpmiddelen bij het studeren en lezen van teksten, staan we het gebruik hiervan toe bij de Eindtoets. Dat betekent wel dat het resultaat op het Eindtoets-onderdeel Begrijpend lezen dan geen zuivere meting meer is van de vaardigheid in begrijpend lezen. Omdat veel scholen de Entreetoetsen inzetten bij het formuleren van het schooladvies, hebben we ervoor gekozen om de richtlijnen van de Entreetoets aan te laten sluiten bij die van de Eindtoets Basisonderwijs. Ook voor de Entreetoets-taken Begrijpend lezen geldt dat ze bij gebruik van een gesproken versie geen zuiver beeld meer geven van de begrijpende leesvaardigheid van de leerling.

Goed vastleggen en communiceren

Scholen maken soms bewust de keuze om toch hulpmiddelen of aanpassingen toe te staan, hoewel de toets daardoor niet meer echt meet waarvoor deze bedoeld is. Bijvoorbeeld omdat na een aantal jaren onderwijs en extra remediëring duidelijk is geworden dat de leerling een bepaalde vaardigheid niet onder de knie krijgt. Dat hoeft op zich geen probleem te zijn, mits u zich realiseert dat de resultaten van deze leerling op de toets geen valide en betrouwbare meting meer zijn van de betreffende vaardigheid. Het is van belang dat u dit goed vastlegt én duidelijk communiceert naar ouders, behandelaars of een nieuwe school waar een leerling naartoe gaat. Zo weten zij bijvoorbeeld dat 'de vaardigheid in begrijpend lezen van de leerling vergelijkbaar is met die van zijn groepsgenoten mits de teksten worden voorgelezen.' Voor de school én de ouders is het van belang dat zij zich

realiseren dat deze leerling naar alle waarschijnlijkheid ander onderwijsaanbod nodig zal hebben dan zijn klasgenoten.

Bijlage 1: format leerlingdossier dyslexie

Format Leerlingdossier Dyslexie

Aanmeldformulier in te vullen door de school voor dyslexieonderzoek

Gelieve een complete uitdraai van het Leerlingvolgsysteem, de AVI-gegevens, eventuele entreetoetsen, het handelingsplan en eventuele verslagen van andere stoornissen mee te sturen.

Uitvoeringskantoor Dyslexie T: 076-5230190
1430.43.994
Baronielaan 92 F: 076-5204010
4818 RC Breda

A. Basisgegevens

Leerling

Naam:
Adres:
Postcode:
Plaats:
Telefoonnummer:
E-mailadres:
Geboortedatum:
Geslacht:
Groep:
Doublures: ja/nee Groep:
Lange onderbrekingen: ja/nee Aantal maanden:

School

Naam:
Adres:
Postcode:
Plaats:
Telefoonnummer:
E-mailadres:
BRIN:
Schooltype:

Intern begeleider

Naam:
Telefoonnummer:
E-mailadres:

Remedial Teacher

Naam:
Telefoonnummer:
E-mailadres:

Verwijzer

Naam:
Functie:
Telefoonnummer:
E-mailadres:

Reden van aanmelding

Vermoeden van ernstige dyslexie

Leerstoornissen komen in de familie voor

Datum:	Naam Directeur:
	☐ Handtekening:

B. Beschrijving van het lees- en spellingprobleem

Beschrijving van de leesproblemen:
Methode(s) lezen:

Beschrijving van de spellingproblemen:
Methode(s) spelling:

Beschrijving van andere (leer)problemen:
Methode(s) andere vak(ken) waarbij problemen zijn ontstaan:

C. Signalering van de lees- en spellingproblemen: datum, toets (criteria, score), afgenomen door...

Toets	Datum	Criteria	Score	Afgenomen door
DMT				
EMT				
Klepel				
PI-Dictee				
CITO LVS				
Anders:				

D. Omschrijving van de extra begeleiding (doelen, duur, inhoud, organisatievorm, begeleider)

Lezen

Is er extra begeleiding voor lezen geweest?	☐ Ja	☐ Nee
Doel:		
Aantal maanden:		
Aantal uur per week:		
Begeleider:		
Functie:		
Gebruikte methode:		
Inhoud:		
Is er een aangepast onderwijsprogramma voor lezen?	☐ Ja	☐ Nee
Is er extra begeleiding/oefening thuis?	☐ Ja	☐ Nee

Begrijpend lezen

Is er extra begeleiding voor begrijpend lezen geweest?	☐ Ja	☐ Nee
Doel:		
Aantal maanden:		
Aantal uur per week:		
Begeleider:		
Functie:		
Gebruikte methode:		
Inhoud:		
Is er een aangepast onderwijsprogramma voor begrijpend lezen?	☐ Ja	☐ Nee
Is er extra begeleiding/oefening thuis?	☐ Ja	☐ Nee

--	--	--

Spelling

Is er extra begeleiding voor spelling geweest?	☐ Ja	☐ Nee
Doel:		
Aantal maanden:		
Aantal uur per week:		
Begeleider:		
Functie:		
Gebruikte methode:		
Inhoud:		
Is er een aangepast onderwijsprogramma voor spelling?	☐ Ja	☐ Nee
Is er extra begeleiding/oefening thuis?	☐ Ja	☐ Nee

Rekenen

Is er extra begeleiding voor rekenen geweest?	☐ Ja	☐ Nee
Doel:		
Aantal maanden:		
Aantal uur per week:		
Begeleider:		
Functie:		
Gebruikte methode:		
Inhoud:		
Is er een aangepast onderwijsprogramma voor rekenen?	☐ Ja	☐ Nee
Is er extra begeleiding/oefening thuis?	☐ Ja	☐ Nee

E. Resultaten van de extra begeleiding en beschrijving van gebruikte toetsen en normering en vaststelling van toenemende achterstand ten opzichte van de normgroep, met vermelding van gebruikte toetsen en normcriteria

Meetmoment 1

Groep:
Datum:
Afgenomen door:
Functie:
Gebruikte toetsen:
Normering van de gebruikte toetsen:
E-scores in gebruikte toetsen:
Onvoldoende scores in gebruikte toetsen:

Achterstand ten opzichte van de normgroep?	☐ Ja	☐ Nee
Gebruikte toetsen:		
Normcriteria:		

Interventie 1

Periode: van	t/m
Aantal schoolweken:	
Uitgevoerd door:	
Functie:	
Op zorgniveau 1:	
Aantal uren op zorgniveau 1:	
Op zorgniveau 2:	
Aantal uren op zorgniveau 2:	
Op zorgniveau 3:	
Aantal uren op zorgniveau 3:	

Meetmoment 2

Groep:		
Datum:		
Afgenomen door:		
Functie:		
Gebruikte toetsen:		
Normering van de gebruikte toetsen:		
E-scores in gebruikte toetsen:		
Onvoldoende scores in gebruikte toetsen:		
☐ Achterstand ten opzichte van de normgroep?	☐ Ja	☐ Nee
☐ Toename ten opzichte van het vorige meetmoment?	☐ Ja	☐ Nee
Gebruikte toetsen:		
Normcriteria:		

Interventie 2

Periode: van	t/m
Aantal schoolweken:	
Uitgevoerd door:	
Functie:	
Op zorgniveau 1:	
Aantal uren op zorgniveau 1:	
Op zorgniveau 2:	
Aantal uren op zorgniveau 2:	
Op zorgniveau 3:	
Aantal uren op zorgniveau 3:	

Meetmoment 3

Groep:		
Datum:		
Afgenomen door:		
Functie:		
Gebruikte toetsen:		
Normering van de gebruikte toetsen:		
E-scores in gebruikte toetsen:		
Onvoldoende scores in gebruikte toetsen:		
☐ Achterstand ten opzichte van de normgroep?	☐ Ja	☐ Nee
Toename ten opzichte van het vorige meetmoment?	☐ Ja	☐ Nee
Gebruikte toetsen:		
Normcriteria:		

F. Argumentatie voor het vermoeden van ernstige dyslexie, aantonen van didactische resistentie na geboden begeleiding van voldoende intensiteit en kwaliteit

Resultaten

Prestaties lezen en spellen:

- Lezen op woordniveau:
- Lezen op tekstniveau:
- Spellens:

Letterkennis lezen en spellen

- Accuratesse:
- Snelheid:

Fonologische vaardigheden:

- Accuratesse:
- Snelheid:

Hardnekkigheid:

Prestaties andere vakgebieden:

Opmerkingen:

G. Vermelding en beschrijving van eventueel andere stoornissen

Zijn er aanwijzingen voor/ is er sprake van:

Ernstige spraak- /taalmoeilijkheden	☐ Ja	☐ Nee
ADHD	☐ Ja	☐ Nee
ADD	☐ Ja	☐ Nee
Autistisch spectrumstoornis	☐ Ja	☐ Nee
Audatieve waarnemingsstoornis	☐ Ja	☐ Nee
Visuele waarnemingsstoornis	☐ Ja	☐ Nee
Rekenstoornis	☐ Ja	☐ Nee
☐ Andere stoornissen:		

Heeft de leerling een vergoeding of rugzakje voor één of meerdere bovengenoemde stoornissen	☐ Ja	☐ Nee
---	-----------------------------	------------------------------

Algemene opmerkingen:

Bijlage 2: checklist kenmerken dyslexie voor ouders

Inventarisatielijst risicoleerling Leesproblemen en/of dyslexie Onderbouwbouw	
Naam leerling: Leerkracht: Groep:	Datum:

Ontwikkeling jonge kind	ja	?	nee
Moeite met leren en onthouden van begrippen(links/rechts, kleuren, dagen van de week			
Moeite met onthouden van de namen van de kinderen			
Moeite met het onthouden van versjes en liedjes			
Moeite met zinsbouw			
Moeite met het verbuigen van werkwoorden			
Moeite zich te blijven concentreren op fonologische verwerkingstaken			

Fonologische verwerking			
Moeite met het onthouden en correct nazeggen van zinnen			
Moeite met begrijpen van ingewikkelde zinnen en samengestelde opdrachten			
Moeite met het onder woorden brengen van gedachten			
Last van woordvindingsproblemen			

Weinig gevoeligheid voor rijm			
Moeite met klanken in woorden op de juiste klankpositie plaatsen (toevoegingen, weglatingen, vervangingen)			
Moeite om kleine verschillen tussen klanken snel te signaleren			
Auditieve discriminatie komt niet op gang (ui-eu)			
Auditieve synthese van samenstellingen komt niet op gang (bos-bes)			
Kan niet manipuleren met klanken (wat hoor je vooraan bij zee, wat houd je over als je bij bos -b- weglaat)			

Bijzondere factoren			
Ouders hebben zelf dyslexie of hardnekkige lees-, spellingproblemen			
Dyslexie of hardnekkige lees-, spellingproblemen bij broertjes /zusjes of in de directe familie			
Concentratie en werkhoudingproblemen in het algemeen			
Leerling was aan het begin van groep 3 onvoldoende aan lezen toe			
Leerling heeft problemen op het gebied van de fijne motoriek			
Er is sprake van spraaktaal - ontwikkelingsproblemen			
Nederlands als tweede taal			
Er is sprake van emotionele problematiek, niet veroorzaakt door lees -spellingproblemen			
Er is meer dan een schoolwisseling geweest			
Zintuiglijke problemen			

Inventarisatielijst dyslexie	
Groep 3 t/m 8	
Naam leerling :	Datum :
Leerkracht :	Groep :

Ontwikkeling jonge kind	Ja	?	N
Moeite met leren en onthouden van begrippen (links/rechts, kleuren dagen van de week)			
Moeite met onthouden van namen van kinderen			
Moeite met het leren en onthouden van versjes en liedjes			
Moeite met zinsbouw			
Moeite met verbuigen van werkwoorden			
Moeite zicht te blijven concentreren op fonologische verwerkingstaken			

Fonologische verwerking:	Ja	?	N
Moeite met het correct nazeggen en onthouden van zinnen			
Moeite met het begrijpen van ingewikkelde zinnen en samengestelde opdrachten			
Moeite met het onder woorden brengen van gedachten			
Heeft last van woordvindingsproblemen			
Weinig gevoeligheid voor rijm			

Moeite met klanken in woorden op de juiste klankpositie plaatsen (weglatingen, toevoegingen, vervangingen)			
Moeite om kleine verschillen tussen klanken snel te signaleren			
Auditieve discriminatie komt niet op gang (ui – eu)			
Auditieve synthese van samenstellingen komt niet op gang (bos – bes)			
Kan niet manipuleren met klanken(wat hoor je vooraan bij zee, wat houd je over als je bij bos b weglaat			

Lezen en spellen :	Ja	?	N
Laag tempo bij stillezen			
Aanleren van de letters heeft langer geduurd dan normaal			
Tijdens het lezen moeite met letters die apart wel herkend worden			
Te sterk radend of spellend lezen			
Woorden die vaker voorkomen worden steeds weer fout gelezen			
Spelfouten in gemakkelijke woorden			
Steeds opnieuw de aanpak van een spellingprobleem vergeten			
Verwarring van letters en klanken die veel op elkaar lijken			

Automatisering en geheugen	Ja	?	N
Moeite met het onthouden van namen, plaatsen , jaartallen			
Verminderde prestaties ondertijdsdruk			
Moeite om aanwezige kennis snel op te roepen			
Moeite met het geautomatiseerd toepassen van kennis			
Schijnbaar beheerste vaardigheden / kennis zijn na verloop weer			

onvoldoende (kennis beklijft slecht)			
Automatiseringsproblemen bij het rekenen			
Moeite met hoofdrekenen			
Moeite met topografie			

Motivatie, beleving en werkhouding	Ja	?	N
Verminderde motivatie voor lezen en spellen			
Gevoelens van onzekerheid tijdens het lezen en spellen			
Leerling houdt niet van lezen			
Moeite met geconcentreerd lezen en spellen			

Bijzondere factoren	Ja	?	N
Ouders hebben zelf dyslexie of hardnekkige lees- , spellingproblemen			
Dyslexie of hardnekkige lees- , spellingproblemen bij broertjes of zusje in de directe familie			
Concentratie en werkhoudingproblemen in het algemeen			
Leerling was aan het begin van groep 3 onvoldoende aan lezen toe			
Leerling heeft problemen op het gebied van de fijne motoriek			
Er is sprake van spraaktaal - ontwikkelingsproblemen			
Nederlands als tweede taal			
Er is sprake van emotionele problematiek, niet veroorzaakt door lees- , spellingproblemen			
Er is meer dan een schoolwisseling geweest			
Zintuiglijke problemen			
Inschatting intelligentie	Ja	?	N

Leerling is slim in het bedenken van oplossingen voor problemen			
Leerling heeft vlot begrip van instructies			
Leerling heeft inzicht in oorzaak gevolgrelaties			
Leerling heeft een reëel beeld van eigen kunnen			
Leerling kan het geleerde in andere situaties toepassen			
Leerling begrijpt mondelinge verhalen			
Leerling heeft brede belangstelling			
Leerling heeft voldoende zicht in sociale relaties			
De taalontwikkeling is voldoende			
De algemene ontwikkeling is voldoende			
Leerling gebruikt compensatiestrategieën (ezelsbruggetjes, visuele ondersteuning, woord vervangen door een betekenisvol woord)			
Leerling heeft gevoel voor humor en begrijpt dubbele betekenissen			

Bijlage 3: voorbeeld + uitleg 0-meting en follow-up meting

Voorbeeld 0-meting lezen/spellen

Naam: Kaatje

Datum meting:

Geboortedatum: 12-04-2004
3)

Did. leeftijd: 13 (aantal maanden onderwijs vanaf start groep

Leeftijd: 7,3 (jaren en maanden) **Onderzoeker:**

BRUS (A): (rijtjes bestaande woorden lezen in 1 minuut)

- $22-2=20$ woorden (aantal goed – aantal fout)
- Standaardscore: 6 (norm januari groep 4, gem=10)
- Die= 10 (de leerlingen leest als een leerling die 10 maanden onderwijs heeft genoten. In dit geval een achterstand van 3 maanden)
- Als kaatje een woord niet kan lezen, gaat ze raden (hier vindt u informatie over de manier waarop de rijtjes gelezen worden)

Klepel (A): (rijtjes onbestaande woorden lezen in 2 minuten)

- $23-5= 18$ woorden (aantal goed – aantal fout)
- Standaardscore= 8 (norm januari groep 4, gem=10)
- Kaatje spelt alle lettergrepen (hier vindt u vaak wat informatie over de manier waarop de rijtjes gelezen worden)

AVI (A) :

- M3: 1'23 en 3 fout → beheersingsniveau
- E3: 1'45 en 2 fout → instructieniveau
- M4: 2'58 en 5 fout → frustratieniveau
- Kaatje mag oefenen in AVI E3. (het beheersingsniveau is het niveau dat de leerling daadwerkelijk beheerst. Het instructieniveau is het niveau dat de leerlingen mag gaan oefenen. Het frustratieniveau is nog te hoog gegrepen. Op het rapport wordt altijd het beheersingsniveau vermeld)

P.I.-dictee (A) :

- gemaakt t/m blok 20
- ruwe score: $60-15=45$ woorden (aantal geschreven – foute woorden)
- percentielscore = 21 (aantal procent van de kinderen dat landelijk gezien zwakker is dan deze leerling)
- D.L.E.= 12 (deze leerling presteert op het niveau van iemand die 12 maanden onderwijs heeft gehad)
- niveau = d (a t/m e, waarbij A het hoogste is en E het laagste)

- Kaatje schrijft netjes
- kaatje maakt fouten in:
 - Fouten mbt het juiste teken (pijl → pel)
 - Woorden met eind d (strand → strant)
 - Woorden met een open klankgroep (muren → muuren)
 - Woorden met ch(t) (bocht → bogt)
 - (hier worden de categorieën beschreven waarbij de leerling nog moeite heeft)

Conclusie en advies:

Lezen en spellen:

Kaatje heeft bij het lezen vooral moeite met tempo maken. Haar scores bij het lezen van woorden zijn laaggemiddeld. Kaatje leest nu op het niveau van eind groep 3, dit betekent dat er ruim 4 maanden achterstand is. Het is belangrijk dat Kaatje heel veel leeskilometers gaat maken. Er is nu al frustratie zichtbaar bij Kaatje, vooral als ze thuis moet lezen. We moeten ervoor zorgen dat Kaatje lezen (weer) leuk gaat vinden. Kies daarom boekjes die haar aanspreken en werk eventueel met een beloningssysteem.

Spelling gaat Kaatje een stukje beter af. Ze heeft een DLE van 12, dit betekent 2 maanden achterstand, maar de normering is vrij zwaar. Het is niet nodig om Elin extra te begeleiden bij het spellen, want de categorieën waarbij ze fouten maakt komen nog uitgebreid aan de orde in groep 4.

Vervolgmeting:

- **Cito-toetsen januari**
- **Over een half jaar volgt een controlemeting om te zien wat de vooruitgang van deze leerling is.**

Bijlage 4: informatie ouders (op website)

Wijzigingen dyslexie-zorg op een rij

Dyslexie komt steeds vaker voor.

Op onze school wordt gewerkt met het dyslexieprotocol. Het doel van dit protocol is om leerlingen met dyslexie vroegtijdig te signaleren om hen vervolgens een adequaat begeleidingstraject te kunnen geven.

U heeft wellicht gehoord van kinderen met ernstige dyslexie en met minder ernstige dyslexie. In beide gevallen krijgen de kinderen een dyslexieverklaring. Voor kinderen met ernstige dyslexie wordt het onderzoek en 12 tot 16 maanden intensieve begeleiding vergoed door de ziektekostenverzekering. De school moet signaleren, hulp bieden en een goed dossier aanleggen. Om te voorkomen dat alle kinderen met leesproblemen worden aangemeld voor een onderzoek heeft de school de functie van poortwachter. De basisschool stelt dus een leerlingendossier samen om het vermoeden van (ernstige) dyslexie bij een leerling te onderbouwen. Hierbij volgen wij de landelijke richtlijnen.

Voor kinderen met minder ernstige dyslexie kan het onderzoek via school of buiten school plaatsvinden. Ook hier zorgt de school voor het dossier alleen vergoed de ziektekostenverzekering geen behandelingen.

Hieronder volgt een overzicht hoe "het dyslexie-traject" bij ons op school verloopt.

Groep 1 en 2

Wanneer u of de leerkracht *vermoedens* heeft van dyslexie bij uw zoon/dochter wordt de Signaleringslijst voor Kleuters ingevuld. Eventueel krijgt uw zoon/dochter extra hulp in of buiten de groep.

Groep 3

Het kan zijn dat het lezen en spellen van uw zoon/dochter wat trager op gang komt dan gewenst is. De leerkrachten volgen dit nauwkeurig. Wanneer er vermoedens zijn van dyslexie (een/beide ouders of broers/zussen zijn bijvoorbeeld ook gediagnosticeerd en de leesontwikkeling blijft uit), krijgt uw zoon/dochter extra hulp in of buiten de groep. De leerkracht zal u vragen thuis ook wat meer te gaan oefenen. De leerkrachten kunnen u vragen een dyslexie-checklist in te vullen.

Wanneer de vermoedens eind groep 3 nog steeds bestaan, gaat uw kind "het dyslexie-traject" in. De gegevens van de citotoetsen Spelling, Technisch Lezen, AVI en DMT worden door de leerkracht en coördinator geanalyseerd. Deze toetsen gelden als eerste meetmoment.

Groep 4

Uw zoon/dochter krijgt 6 maanden lang extra hulp binnen of buiten de groep. Tussen eind groep 3 en halverwege groep 4 mag geen extra meting

afgenomen worden. De leerkracht houdt uw zoon of dochter goed in de gaten. Eventueel vinden er extra oudergesprekken plaats. In januari/februari gebruiken we de gegevens van de citotoetsen Spelling/DMT en AVi als tweede meetmoment. Wanneer blijkt dat uw zoon/dochter onvoldoende vooruitgang boekt, volgt er weer een periode van intensieve hulp. Na 3 maanden (mei/juni) neemt de coördinator een meting lezen en spellen af. Deze test bestaat uit vier onderdelen. De resultaten worden met u besproken. De coördinator bespreekt de resultaten met een orthopedagoog van het HCO. Hij/zij geeft advies. Op basis van dit advies wordt de afweging gemaakt of de leerling in aanmerking komt voor een regulier of ONL dyslexie-onderzoek. Het advies kan natuurlijk ook zijn dat de leerling niet in aanmerking komt voor een dyslexieonderzoek. Is dit het geval dan kijkt de school samen met de ouders naar de onderwijsbehoefte van de leerling om een zo passend mogelijk aanbod te verzorgen.

Op basis van het leerling-dossier stelt de school in samenwerking met de ouders een onderbouwde motivering op voor vermoeden van (ernstige) dyslexie. Wanneer uit het advies van het HCO blijkt dat een leerling in aanmerking komt voor de vergoede zorg dat wordt de leerling aangemeld bij ONL (Onderwijszorg Nederland). Wanneer uit het advies van het HCO blijkt dat de leerling in aanmerking komt voor een regulier dyslexieonderzoek, dan gaat deze gepaard met een intelligentietest.

Door de aangescherpte afspraken binnen de dyslexiezorg is het bijna onmogelijk om in groep 4 de dyslexieverklaring te ontvangen. Leerlingen waarbij we (ernstige) dyslexie vermoeden, behandelen we binnen de groep hetzelfde als een leerling met een verklaring.

Mocht u vragen hebben of meer willen weten, neem gerust contact op met een van de coördinatoren (Judith van Yperen, Judith Poelman, Olga van den Born) of de lees-coördinator (Eelke Westerduin)

Wilt u als ouder zich nog uitgebreider laten informeren dan verwijzen wij middels onderstaande link naar het masterplan dyslexie.

http://masterplandyslexie.nl/public/files/documenten/Draaiboek_voor_ouders_intern.pdf

